

arbeidersbeweging. Zonder schokken, sterke schokken zelfs, zou zich dat proces niet hebben kunnen voltrekken. Uit de bestaande sociale en politieke tegenstellingen moest sociale en politieke strijd voortvloeien; de jaren '20 en '30 die wij nu naderen, waren er vol van. Het trauma van november '18 evenwel gaf aan die strijd — mag men zeggen: een speciale giftigheid? Giftigheid ook doordat vele jaren lang het koningschap, met alle gevoelskracht die het als symbool bezat, in die strijd betrokken werd.

Het was een strijd die van twee kanten gevoerd werd en die zijn vaste jaarlijkse manifestatie vond op de derde dinsdag in september wanneer, bij de opening van de Staten-Generaal, de sociaal-democraten met enkele anderen die nog verder links plachten te zetelen, als voorheen demonstratief afwezig bleven¹. Al in naam van koning Willem III, zij het niet in zijn opdracht, hadden volksmenigten hen gehoord en menigmaal afgeranseld. Zou men dan deelnemen aan het huldebetoon aan zijn dochter? Zij werd tijdens en na november '18 door de socialisten beschouwd niet als hùn koningin maar uitsluitend als die van hun tegenstanders. Bij de debatten over de grondwetswijziging van 1922 stelde Troelstra zich weer op een principieel antimonarchaal standpunt: 'Erfelijkheid moge een geschikt leidend beginsel zijn voor paard- en rundveestamboeken, voor het bekleden van publieke functies', zei hij, 'kan het nu eenmaal geen leidraad geven.' 'Op dit ogenblik' die opmerking ging vooraf, 'wordt Oranje als symbool van klassenstrijd gebruikt.'²

Dat was zo. Maar strookte zulks met de wensen van de draagster van de kroon? De christelijk-historische spreker, J. J. Schokking, hield Troelstra in hetzelfde kamerdebat voor, dat Oranje zich steeds tegen elke verdrukking gekeerd had. V. H. Rutgers, de anti-revolutionaire hoogleraar, zag in de band tussen Nederland en Oranje een Godsgeschenk. De jonge van Schaik sprak voor de Rooms-Katholieke Staatspartij:

'Ons volk en zeker niet het minst de katholieken die een derde deel der bevolking vormen, zijn en blijven gehecht aan het regerend Oranjehuis. Vanzelfsprekend niet omdat Oranje zogenaamd het protestants-christelijk karakter van onze natie heeft weten te bewaren. Want wie dat woord in zijn historische zin gebruikend, aldus spreekt, toont of moedwillig het oog te sluiten voor de werkelijkheid, of, dan nog wegcijferend de zuidelijke provincies, zich aan droombeelden over te geven. Maar wèl omdat het Oranjehuis sinds eeuwen een wezenlijk bestanddeel van ons volk is geweest en daarmee lief en leed heeft gedeeld; omdat, niet het minst in de latere jaren, het Huis zich met grote toe-

¹ Van 1926 t.e.m. 1929 waren de sociaal-democraten wel aanwezig, maar zwiiggend.

² Aanhaling bij Oud: *Het jongste verleden*, dl. I, p. 337, 339.